

„Drama jako metoda w wychowaniu cz. 2”

Kiedy słyszymy po raz pierwszy słowo „drama” kojarzy ono się nam zazwyczaj z teatrem. Brzmi podobnie jak termin „dramat”, czyli utwór przeznaczony do wystawiania na scenie. Jednak są to dwa rodzaje twórczej aktywności człowieka – wyjaśnia Halina Machulska w swoich publikacjach.

Drama pochodzi od greckiego *drao* – działać usiłuję. Dzięki tej metodzie człowiek odkrywa to wszystko, co jest poza nim, a także to, co jest w nim samym, poprzez wysiłek emocjonalny i fizyczny.

Drama jest specyficzną metodą w nauczaniu i wychowaniu, która polega na rozwiązywaniu problemów poprzez działania w roli, poprzez uczestniczenie w fikcji dramatycznej. „*Edukacja zainteresowana jest jednostkami, zaś drama – indywidualnością jednostek*” – pisze B. Way¹. Drama wykorzystuje spontaniczną, właściwą naturze człowieka ekspresję oraz skłonność do naśladownictwa i zabawy, sprzyjającą wszechstronnemu rozwojowi uczniów i przygotowującą ich do odgrywania ról społecznych. Metoda dramy angażuje uczestnika na różnych poziomach: intelektualnym, emocjonalnym i fizycznym, pobudza wyobraźnię, zmysły, ciało i umysł, przejawem tego mogą być gesty.

Drama wywodzi się z Anglii. Pierwsze eksperymenty dramatyczne pojawiły się tam w latach dwudziestych i trzydziestych naszego stulecia. Obecnie w szkolnictwie angielskim, a także w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, dramę stosuje się w dwojaki sposób - jako metodę uzupełniającą, dydaktyczną (na lekcjach różnego rodzaju, np. literatury, języków obcych, historii, geografii, a także matematyki, ekonomii i jako przedmiot artystyczno - wychowawczy, często fakultatywny, na równi z zajęciami plastycznymi i muzycznymi.

Podstawą dramy jest improwizacja. Fikcja, budowanie świata poprzez wyobraźnię. Używanie jako środka wyrazu własnego ciała i głosu przywołuje do istnienia nową rzeczywistość. Drama występuje w podwójnej roli jako metoda dydaktyczna oraz jako samoistna psychologiczna metoda rozwoju osobowości. Podczas zajęć dramy, problemy rozwiązuje się uczestnicząc w improwizowanej, spontanicznej fikcji dramatycznej metodami dramowymi. Istota stosowania tej metody polega na stworzeniu sytuacji, w której uczniowie mogą identyfikować się z innymi osobami czy przedmiotami, wczuć się w inną osobowość. Uczniowie jednak powinni zdawać sobie sprawę, że uczestniczą w zajęciach nie po to, aby grać, lecz po to, aby się uczyć. Drama zatem nie jest zabawą, ale radosną, twórczą pracą. Drama, jako metoda pracy, rozładowuje kompleksy, zahamowania, napięcia psychiczne, pomaga w nawiązywaniu kontaktów koleżeńskich, bowiem jej istota polega na działaniu zbiorowym, która rozbudza wiarę we własne możliwości. Praca dramą wykorzystuje sytuacje, które niesie życie, pozwala wykorzystywać rzeczywistość i jej różne odcienie. Wymaga uważności, empatii i wrażliwości. W procesie kształtowania osobowości człowieka może stać się ważnym elementem w rękach refleksyjnego wychowawcy. Niewielkim problemem jest rozwijanie dramy, bo w obecnej sytuacji trudno zadbać o prawidłowy rozwój człowieka.

Brian Way podaje w książce *Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży* następujące etapy wchodzenia w dramę:

- wykorzystanie pięciu podstawowych zmysłów,
- wyobraźnia,
- używanie, doskonalenie i panowanie nad własnym ciałem,
- mowa albo ćwiczenie rozmawiania,
- odkrywanie emocji i panowanie nad nimi,

¹ B. Way. *Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży*. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1991.

Lekcja dramy powinna zaczynać się ćwiczeniami rozluźniającymi, wprawkami dramowymi, a ich ilość uzależniona jest od kondycji uczniów.

Następne etapy to:

- wprowadzenie problemu przez nauczyciela (opowiadanie, zdarzenie, sytuacja wyjściowa, inicjująca funkcję dramatyczną),
- przygotowanie się uczestników do wejścia w role w formie różnych technik (rozmowy dyskusje, scenariusz sytuacji, charakteryzowanie i „rozpisanie” ról),
- odegranie ról przez uczestników,
- omówienie pracy uczniów (analiza, ćwiczenia, pytania,, rozmowy, komentarze, dyskusja).

Zajęcia prowadzone metodą dramy dają wspaniałą możliwość korelacji treści programowych języka polskiego, jak i korelacji z innymi przedmiotami. Wykorzystuje się tu spontaniczność, chęć aktywnego działania i zabawy . Intuicyjnie zachowania naśladowcze nabierają celowego i zorganizowanego charakteru. Dzieci uczą się samodzielnego myślenia bowiem nauczyciel nie narzuca im swojego punktu widzenia, nie krytykuje i nie ośmiesza. Każdy uczeń ma możliwości uwierzenia w siebie. Nauczyciel na tego typu lekcjach ma okazję lepiej poznać każdego wychowanka, jego zainteresowania, możliwości. Dzięki zbliżeniu się do uczniów łatwiej jest wzbudzić ich zainteresowanie i przekazać założone treści.

Główne cele dramy to:

- kształcenie wrażliwości uczniów;
- doskonalenie umiejętności rozmowy o uczuciach;
- wyrażanie stanów psychicznych, uzewnętrznianie uczuć;
- uświadomienie własnej indywidualności przy jednoczesnym poszanowaniu odrębności innych;
- kształcenie określonych zachowań społecznych;
- panowanie nad emocjami, koncentracja, współdziałanie w grupie;
- doskonalenie mimiki, operowanie ciałem;
- wzbogacenie słownictwa, frazeologii, zakresu pojęć;
- rozwijanie fantazji, pobudzanie do aktywności, odkrywanie rzeczy nowych;
- przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu poprzez umiejętne i świadome korzystanie z dóbr kultury (muzyki, tańca, pantomimy, teatru)

Dobrze przygotowanej dramie towarzyszy napięcie. Można wykorzystać rekwizyty, ale nie może to być inscenizacja oparta na gotowym scenariuszu, wykorzystująca kilku uczniów w klasie. W dramie uczestniczą wszyscy uczniowie. Mogą włączać się aktywnie lub jako widzowie w zależności od poziomu własnej aktywności. Istotną rolę w tej metodzie pełni nauczyciel. Ważne jest, aby lubił on uczniów, z którymi pracuje i był przekonany, że każde dziecko ma wiele możliwości intelektualnych.

Nauczyciel dramy:

- ma otwarty i poszukujący umysł,
- cechuje go „twórczy niepokój innowatora”,
- umie podejmować decyzje co do skutków wynikłych w procesie animowania grupy, umie wytworzyć w grupie atmosferę naturalności, bezpieczeństwa i przyjaźni,
- darzy zaufaniem samego siebie i wszystkich uczestników grupy
- kształtuje poczucie zbiorowej odpowiedzialności oraz wspólnotę dążenia do jednego celu,
- nie ma skłonności do oceniania,

- wie, że każdy człowiek kryje w sobie drobne uzdolnienia, a indywidualne pomysły i uczestnictwo w pracach grupy powinno być okazją do ich ujawnienia,
- jest szczery i przenikliwy,
- czuwa troskliwie nad rozwojem autonomii w grupie.

Kto może uczestniczyć w dramie?:

- może w niej uczestniczyć każda osoba poszukująca możliwości ekspresyjnych, osoba cechująca się empatycznym rozumieniem problemów,
- człowiek ukrywający się pod „maską”, mający problemy z otwarciem się na grupę, może mieć trudność w uczestniczeniu w zajęciach prowadzonych metodą dramy, ponieważ wymagają one szczerości i zaangażowania, wymagają też równości w traktowaniu wszystkich uczestników zajęć.

Techniki wykorzystywane w dramie:

Rola – głównym sposobem pracy w dramie jest bycie w roli. Działanie to powinno odbywać się całkowicie intuicyjnie, bez wcześniejszego przygotowania, aby przeżycia i wrażenia uczniów były możliwie najgłębsze. Materiałów do tworzenia i odgrywania ról dostarczają przede wszystkim teksty literackie, postaci z filmów, bajek, tworzone historie, itp.

Rozmowa - jest to najprostszy sposób bycia w roli. Może ona odbywać się na forum całej klasy, w grupach albo w parach. Przy stosowaniu tej techniki koniecznością staje się wprowadzenie konfliktu.

Wywiad - może być on przeprowadzany w parach albo w grupach, a nawet jako praca całego zespołu klasowego, jeśli będzie to forma konferencji prasowej lub sondy ulicznej. Uczniowie mogą pozostać sobą albo przyjmują jakieś role. Role mogą przyjmować zarówno ci, którzy przeprowadzają wywiad (np. dziennikarza), jak i ci, którzy wywiadu udzielają.

Rzeźba

Najłatwiej jest stosować tę technikę w ćwiczeniach w parach. Wówczas jeden uczeń jest rzeźbiarzem, a drugi materiałem plastycznym. Rzeźbiarz może wykonywać swoje dzieło na kilka sposobów: może rzeźbić poprzez wydawanie poleceń albo w milczeniu dotykiem ustawiając odpowiednio partnera. Najłatwiej i najkorzystniej jest połączyć słowo z dotykiem.

Stop – klatka - jest to nazwa ćwiczenia polegającego na tym, że uczeń zamiera w bezruchu, jednocześnie ekspresyjnie i komunikatywnie wyrażając swoje uczucia, przekonania, czy jakąś sytuację. Inną wersją stop - klatki jest wykonywanie jakiegoś ruchu przez ucznia i zatrzymanie się w kulminacyjnym momencie

Etiuda pantomimiczna - ruchowa, z wyimaginowanym przedmiotem. Może to być zabawa w piłkę, strzelanie z łuku, mycie się, ubieranie itp. Są to ćwiczenia symulujące, które sprzyjają rozwijaniu plastyki ciała, koncentracji, fantazji. Uczy komunikatywności, ułatwia wchodzenie w role, w fikcję dramatyczną, w klimat i atmosferę, na której nauczycielowi zależy. Zadaniem uczniów jest również przedstawieniem ciałem i mimiką określonego problemu lub tematu.

Improwizacja – (z tekstem; z tekstem i sytuacjami)-scenka improwizowana - przedstawienie improwizowane – inscenizacja.

List - jest to technika ściśle związana z rolą. List przybliża nieobecną postać, pomaga odkryć jego tajemnicę. Tematy mogą być różne, muszą jednak być ciekawe, a nawet zaskakiwać uczniów. Ta forma może być wykorzystana do charakterystyki bohaterów. List może być odczytywany w rolach : bohatera, który napisał list, adresata – przyjaciela.

Edukacja twórcza proponuje wykorzystanie szerokiej gamy technik, by dać uczniom możliwość obszernej i kreatywnej wypowiedzi, dlatego najważniejszym aspektem współczesnego wychowania powinno być odpowiedzialne, świadome i przemyślane działanie nauczyciela, pedagoga. Gdy zawodzą tradycyjne metody pracy z uczniami, warto szukać innych metod. **Jednym z rozwiązań, którym może posłużyć się nauczyciel, jest metoda dramy.** Dzięki praktycznym ćwiczeniom opanuje on podstawy dramy, co da mu możliwość tworzenia własnych zajęć z dziećmi i młodzieżą.

Literatura:

- B. Way, "Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży" Warszawa, WSiP 1990
- M. A. Szymańska, "Drama w nauczaniu początkowym" JUKA, Łódź 1996, s.11.
- H. Machulska, "Drama. Poradnik dla nauczycieli i wychowawców". Zeszyt 1, 3/1991, s. 6, Animator
- K. Pankowska, "Edukacja przez dramę", WS i P, W - wa 1997, s. 30 - 31.

Magdalena Wieczorek
Jolanta Zwartek
ROM-E *Metis*